

Разумна К. А.
старший викладач кафедри іноземних мов
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна

**СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЇ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
(НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ)**

Публіцистичний дискурс найбільш повно відображає суспільно-політичні процеси життя суспільства, є одним з найпоширеніших сучасних засобів передачі інформації та впливу на суспільство. До того ж він є дистантною формою комунікативної діяльності інституціонального та когнітивного характеру, основними учасниками якої є масова аудиторія і представники засобів масової інформації [6, с. 11]. Досить часто в публіцистичних текстах зустрічається безеквівалентна лексика, адже саме публіцистичний стиль

найбільш чутливо реагує на зміни, що відбуваються в суспільстві, на прогрес у науково-технічній сфері, і саме ці зміни знаходять своє відображення в мові [1].

Вивченню безеквівалентної лексики присвячені праці багатьох мовознавців (С. Влахов, С. Флорін, Р. Зорівчак, Є. Верещагін, В. Костомаров, С. Виноградов та ін.). Визначити слово як безеквівалентне можна лише стосовно певної мови. Проте, часто буває так, що слово, яке є безеквівалентним порівняно з лексикою однієї мови, виявляється повністю еквівалентним у застосуванні до іншої мови [2, с. 45]. До безеквівалентної лексики належать, наприклад, реалії. У сучасному мовознавстві реалії тлумачать як слова і словосполучення, які називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального та історичного розвитку) одного народу та чужі для іншого [4, с. 47], а також як моно- і полілексемні одиниці, основне значення яких містить (у бінарному зіставленні) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-реципієнта [5, с. 58]. Слово може являти собою реалію в декількох мовах, а безеквівалентним бути переважно у межах конкретної пари мов. Таким чином, список реалій окремої мови є більш-менш постійним, а словник безеквівалентної лексики є різним для визначених пар мов [4, с. 43].

У класифікації реалій існує декілька підходів, один з яких – предметний. Відповідно до предметного підходу реалії поділяють на географічні, етнографічні, суспільно-політичні та військові [4, с. 50]. Суспільно-політичні реалії, у свою чергу, поділяються на чотири групи: 1) реалії на позначення одиниць адміністративно-територіального устрою (адміністративно-територіальні одиниці, населені пункти, деталі населеного пункту); 2) реалії, що позначають органи влади та її носіїв; 3) реалії, якими послуговуються у суспільно-політичному житті (соціальні явища, рухи, їх учасники, політична діяльність, політичні діячі, звання, ступені, титули, звертання, установи, навчальні та культурні заклади, стани, касти і їх представники, станові знаки та символи); 4) військові реалії (військовослужбовці та їх ранги, підрозділи, зброя, обмундирування) [4, с. 55-56].

При відтворенні в англійських публіцистичних текстах українських суспільно-політичних реалій основним завданням є збереження їх національного забарвлення. Нині для цього використовують такі способи перекладу реалій, як транскрипція (транслітерація), гіпонімічний переклад, уподібнення, дескриптивна перифраза [3, с. 104] та переклад (заміна, субституція). Власне переклад може здійснюватися шляхом введення неологізму (калька, напівкалька, освоєння, семантичний неологізм), приблизного перекладу (родова та видова відповідність, функціональний аналог, опис, пояснення, тлумачення) і контекстуального перекладу [4, с. 87-93].

Нами проаналізовано 44 статті з британської онлайн-газети «The Telegraph» та американської онлайн-газети «USA Today» і виокремлено такі три способи відтворення реалій.

1) I спосіб – транскрипція (Удар>*Udar*, Свобода>*Svoboda*, тітушки>*titushki* Правий сектор>*Pravy Sector*, Батьківщина>*Batkivshchyna*, та ін.). У наведених прикладах транскрибуються такі суспільно-політичні реалії як назва політичної партії *Свобода* та абревіатура від Служби безпеки України – *СБУ*.

The Telegraph: Above them stands a more dangerous tier of state agents, centred around the SBU, Ukraine's domestic intelligence service [10].

USA Today: The opposition, which includes deputies loyal to jailed former prime minister Yulia Tymoshenko, nationalists from the far-right Svoboda and a liberal party led by boxing champion Klitschko [11].

II спосіб – переклад («СлаваУкраїні!» > «*GlorytoUkraine!*», підконтрольні сепаратистам території > *separatist held areas*, Українська повстанська армія > *Ukrainian Insurgent Army* та ін.).

The Telegraph: Despite the on-going war, coal from the self-proclaimed Donetsk and Luhansk People's Republics is a major source of energy for Ukraine's industry and power stations [8].

USA Today: «*The problem is, they are dressed like EuroMaidan self-defense troops, sometimes they shout «Glory to Ukraine!» but they all have white ribbons tied on their hands, and they have firearms,» he said, referring to the name of the protest movement* [9].

У наведених прикладах переклад реалій *самопроголошена Донецька та Луганська Народна республіка*, а також відомого українського гасла «*Слава Україні*» здійснюється за допомогою слів-відповідників.

ІІІ спосіб – поєднання транскрипції та перекладу (Верховна Рада > *Verkhovna Rada, the parliament*, Свобода > *Svoboda (Freedom)*, зек > *zek (a prisoner)* та ін.). Для збереження національного колориту реалій автори транскрибують їх, але оскільки значення цих слів може бути невідомим носіям мови-реципієнта, дається їх тлумачення або переклад англійською мовою. Наприклад, назва політичної партії *Удар* транскрибується та одночасно перекладається відповідником *punch*, а реалія *Автомайдан* транскрибується і пропонується її тлумачення (*група власників машин, які брали участь у протестах проти Януковича*).

The Telegraph: *World boxing champion Vitali Klitschko, head of the opposition UDAR (Punch) party, said the mass resignation was «not victory but a step to victory»* [12].

USA Today: *Dmytro Bulatov, 35, a member of Automaidan, a group of car owners that has taken part in the protests against Yanukovich, vanished Jan. 22. Bulatov was discovered outside Kiev on Thursday* [7].

Нами було також проведено кількісний аналіз частоти використання різних способів відтворення українських суспільно-політичних реалій в англійських ЗМІ. Він показав, що в англійських публіцистичних текстах переважає власне переклад (49% в британських та 78% в американських ЗМІ). Другим за частотою використання в британських ЗМІ є транскрипція (33%), а в американських ЗМІ – поєднання транскрипції та перекладу (14%). Найменша частка в британських текстах припадає на поєднання двох способів (18%), а в американських – на транскрипцію (лише 8%).

Отже, як засвідчують результати нашого дослідження, особливістю перекладу безеквівалентної української лексики в англійських публіцистичних текстах є те, що для відтворення українських суспільно-політичних реалій найчастіше використовуються такі способи, як транскрипція, переклад та їх поєднання. Сама ж безеквівалентна лексика виконує важливу функцію передачі національного колориту мови.

Список використаних джерел:

1. Башук Н. П. Переклад безеквівалентної лексики у публіцистичних текстах / Н. П. Башук // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки. – 2016. – Кн. 2. – С. 11-15. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2016_2_4.
2. Верещагин Е. М. В поисках новых путей развития лингвострановедения: концепция речеповеденческих тактик / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М.: Институт русского языка им. А. С. Пушкина, 1999. – 84 с.
3. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М.: Издательство института общегосреднего образования РАО, 2001. – 224 с.
4. Влахов С. Непереводимое в переводе. / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения, 1980. – 343 с.
5. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад / Р. П. Зорівчак. – Л.: Вид-во при ЛНУ, 1989. – 216 с.
6. Новохачева Н. Ю. Стилистический прием литературной аллюзии в газетно-публицистическом дискурсе конца XX – начала XXI веков: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Н. Ю. Новохачева. – Ставрополь, 2005. – 31 с.
7. Amnesty won'ts topprotests in Ukraine. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2014/01/31/ukraine-amnesty-bill-anti-protest-legislation/5077401/>

8. Gunmen in east Ukraine occupy Donetsk stadium amid standoff over coal blockade. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/02/28/gunmen-east-ukraine-occupy-donetsk-stadium-amid-standoff-coal/>
9. Thugs roaming Ukraine hired by government, some claim. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2014/02/19/ukraine-government-thugs/5618341/>
10. Ukraine and the growing number of disappeared. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10611822/Ukraine-and-the-growing-number-of-disappeared.html>
11. Ukraine parliament in brawl as member spick speaker. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2012/12/13/ukraine-parliament-brawl-speaker/1766139/>
12. Ukraine's protesters win everything but President's resignation. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10603094/Ukraine-protesters-win-everything-but-Presidents-resignation.html>